

людей», вираженням різноманітності їхньої культурної та природної спадщини, а також основою їхньої ідентичності». Такий широкий фокус уваги до концепту «ландшафт» відрізняється від того, що був закладений у Конвенції ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, – як території, на якій перебуває цінність, «визначні місця, які є універсальною цінністю з точки зору історії, естетики, етнології чи антропології».

Підкреслюється відмінність між природними і культурними ландшафтами. Вихідною для ландшафтознавців є ідея про те, що саме в культурних, соціальних та історичних умовах суспільства формують своє «людське» ставлення до навколишнього середовища, перетворюючи його на «ландшафт». Вихідною для ландшафтознавців є ідея про те, що саме в культурних, соціальних та історичних умовах суспільства формують своє «людське» ставлення до навколишнього середовища, перетворюючи його на «ландшафт». Наразі посилюється дискусія щодо векторів розгортання культурного ландшафту міста – як активу для соціально-економічного розвитку, й водночас для забезпечення гармонійного втручання в історичне середовище. Практики збереження культурних ландшафтів стають частиною самобутнього і успішного міського дизайну.

У культурному ландшафті міста у своєрідний спосіб відбиваються духовні потреби і прагнення містян. З іншого – швидка і неконтрольована урбанізація здатна призвести до соціальної та просторової фрагментації, погіршення якості міського середовища. Це може бути відбуватися через надмірну щільність забудови, стандартизацію і одноманітність будівель, руйнування історичних міських локацій, втрату громадського простору, соціальну ізоляваність тощо. Зокрема, через руйнування культурної спадщини можуть посилюватися тенденції нестійкості та нежиттєздатності міст. У такій ситуації міський дизайн (як матеріальний, так і символічний) стає вагомим ресурсом для покращення «життєвого простору» міст, підтримки соціальної згуртованості в урбанізованому середовищі, а також збереження балансу між зростанням міст і якістю життя.

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МІСТ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Слюсар Д.О.

Науковий керівник – Фесенко Г.Г., д-р філос. наук, доцент

У 1992 році ЮНЕСКО визначили три категорії культурних ландшафтів, що можуть бути включені до переліку світової спадщини че-

рез характерну їм виняткову універсальну цінність: ті, що розроблені і спеціально створені людиною (1), комбіновані «органічно розвинені ландшафти» (2), а також ті, що найменше «сформовані» людьми, але високо цінуються – «асоціативні культурні ландшафти», що оцінюються через релігійні, мистецькі чи культурні асоціації природного елемента (3). Серед об'єктів культурної спадщини – архітектурні ансамблі історичних центрів міст, а також місто у цілому (Венеція). У цілому культурні ландшафти знаходяться у площині культури та природи, матеріальної та нематеріальної спадщини, біологічного та культурного різноманіття. Культурним багатством, яке сприяє появі місцевої ідентичності, також визнаються тісно пов'язані з цими ландшафтами людські історії та речі, з яких складаються спогади.

Міська спадщина визначається як історичне нашарування культурних і природних цінностей, що були вироблені шляхом спадкоємності культур і акумуляції традицій. У фокусі спеціальної уваги опиняються історичні міські ландшафти з питаннями про збереження культурної спадщини. Адже саме вони формуються поколіннями громад, є хранителями ключових свідчень про їх минуле, й в них так само відбиваються нинішні стремління. Пропонується підхід до збереження міської спадщини (*Historic Urban Landscape approach*, далі – *HULa*), що ґрунтується на ширших урбан-контекстах, урахуванні взаємозв'язків їх фізичних форм, просторової організації, а також їх соціальних і культурних цінностей. Історичний міський ландшафт охоплює також соціальні та культурні практики і цінності, економічні процеси та нематеріальні аспекти спадщини, пов'язані з різноманітністю і ідентичністю. *HULa* спрямований на збереження якості середовища проживання людини і підвищення продуктивного використання міських просторів і соціально-функціонального розмаїття. Такий підхід ґрунтується на збалансованому і стійкому взаємозв'язку між забудованим і природним середовищем, а також між потребами нинішнього і майбутніх поколінь та історичною спадщиною.

Збереження традиційної культури розглядається сьогодні як невід'ємний елемент простору міста. За умов, коли урбанізація супроводжується нівелюванням специфіки буття етносів, традиція стає з'єднувальною ланкою у пам'яті і відтворенні національно-культурної ідентичності.

Історичний міський ландшафт розуміється як результат історичного нашарування культурних і природних цінностей, а також що виходить за межі поняття «історичний центр» або «ансамбль», включає більш широкий міський контекст, його географічне

розташування тощо. Наголошується, що міські ландшафти, як комбіновані витвори природи і спільноти, мають демонструвати гармонію. Яскравий приклад, що наводиться ЮНЕСКО, – культурний ландшафт міста Ханчжоу (Китай) навколо Західного озера. У цьому ландшафті гармонійно поєднана природа і культура, озеро і пагорби, на яких розташовані численні храми, пагоди, павільйони, сади, а також дамби і штучні острови. Для істориків мистецтва Західне озеро є особливим культурним феноменом, через його вплив на ландшафтний дизайн в інших містах Китаю, Японії, Кореї, а також на культурні традиції поліпшення ландшафтів, що відображають буддистські ідеали злиття людини з природою («буддійський спокій» та «природа як картина»). Ландшафт Ханчжоу привертає увагу істориків урбанізму своєю візуальною цілісністю, незважаючи на високий темп розвитку міста (від регіонального містечка до мегаполісу з 8 мільйонами мешканців). Візуальна цілісність цього культурного ландшафту зберігається, завдяки відповідній будівельній політиці муніципалітету (підтримує існуючі висоти та межі ландшафту, зупиняє будь-яке його розширення, що може вплинути на горизонт Західного озера). Отже, зважаючи на глобальні зміни у практиках щодо міської спадщини, ЮНЕСКО розроблено рекомендації щодо історичних міських ландшафтів, в яких підкреслюється динамічна роль спадщини в ядрі сучасних суспільств, а також роль в політиці міського планування. ЮНЕСКО закликає розгорнути стратегії міського планування з акцентом на культурні та екологічні цінності.

ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ТЕОРІЯ ОСВАЛЬДА ШПЕНГЛЕРА

Вєкшин Д.Є.

Науковий керівник – Жигло В.В., канд. іст. наук, доцент

Культурологічна концепція О. Шпенглера (1880-1936) вважається однією із найяскравіших в системі філософського знання XIX-XX століть. Основна праця О. Шпенглера - "Примерк Європи". Саме в ній автор виклав основні положення нової теорії культури. Вивчаючи особливості соціокультурної ситуації кінця XIX - початку XX століть, він виступив із різкою критикою європейського раціоналізму та теорії безперервного прогресу людства. Для О. Шпенглера світова історія не є єдиним процесом, що невинно розвивається. В такому загальному вигляді її взагалі важко досягнути. Тому, на думку О. Шпенглера, історія культури може бути представлена лише як сукупність локальних культур, що виникають послідовно. Кожна з них у своєму розвитку підпорядкована чітким закономірностям. Закономірність